

KÖZLEMÉNYEK

Geleji Katona kánonainak (RMNy 2260) debreceni példánya. Hiányzik az RMNy harmadik kötetéből az 1649-ben Gyulafehérvárott megjelent református zsinati végzések és a jegyzőkönyv kiadásának címlapja. A szerkesztőknek az ezredforduló előtt bizonytalannal nem sikerült teljes példányról kiegészítő másolatot kapniuk, vagy talán elavult a nyilvántartásuk. Ezért címlap helyett az első rész, az 1–100. kánon kezdőlapját iktatták a kötetbe (A3a). Hasonmásban itt látható az elmaradt címlap (1. ábra). Láthatjuk a második rész, a zsinati akták kezdő lapját is (2. ábra). Geleji Katona István ehhez külön előszót írt, ennek végén, a 4. lapon a fejedelmi nyomda jelvénye ékeskedik, látjuk ezt Geleji Katona más munkájában is (3. ábra). Olyan példányban maradt meg mindhárom hasonmás eredetije, amelyet még látott Szabó Károly (RMK II 700), de most azt közli az RMNy példánykimutatása, hogy „Olim: Debrecen ref. coll.” Talán elkeveredett a raktárban az anyaggyűjtés idején a kötet, vagy kiállításra kölcsönözték, aztán megfélekedtek hollétéről. Megvolt, megvan, hiánytalan, nem semmisült meg, nem veszett el. Ráadásul ez az egyetlen teljes, ép címlapú példány a mai Magyarország területén. Határainkon túl is van még négy teljes példány Lipcsében, Szébenben, és Marosvásárhelyen (itt kettő, az egyik hajdan Székelykeresztúron volt). Egyúttal frissítsük azzal is a nyilvántartást, hogy időközben hazatért Patak Nyizsnyij Novgorodban fogva tartott példánya.

Tudhatjuk-e, kié volt, vagy hogy kik használták a debreceni példányt? Ismeretlen a kötet első tulajdonosa vagy inkább használója, aki a 17. század második felében az első kánon mellé jegyezte a lapszélre:

Confer Georg. Gönczi Artic. Minor. 1. Major 1.

Nem csak ennyit adott hozzá a nyomtatott példányhoz. Végig összehasonlította a Geleji-kánonokat a Gönci Kovács (Fabricius) György-féle kiadással (Debrecen 1612, RMNy 1561), amely *Articuli minores* elnevezéssel volt ismert, és ennek *Tasnádi kánonok* elnevezésű függelékével is (*Appendix*), valamint a Debrecenben elfogadott 1567-es 74 kánonnal, közismert néven az *Articuli majores* klasszikus kiadásával (RMNy 226). Ezen túl még a Németalföldi Hitvallás 37 cikkelyével is egybevetette az 1649-es cikkelyeket a nevét elhallgató olvasó. Ez az utóbbi Guy de Brès, *Confession de foy*, 1566-ban megjelent hitvallásának valószínűleg a Dordrechtben is becikkelyezett latin változata lehetett, amely hozzáférhető volt például az *Syntagma confessionum* (Geneva 1615) latin kiadásában, és *Confessio Belgica* néven emlegették. Folytatólag a tanulmányozó a száz kánon csaknem mindegyike mellé odairta a megfelelő számot, vagy egyenlőségjelet jegyzett a margóra; ilyen rövidítésekkel, mint: *App.*, *Belg.* (LXV), vagy a lelkészek ordinálásához, a kézrátételnél *Hü for juram* [= hütölés, formula juramenti] (XCIII) stb.

A kötet végén (az utózéklevelel és a hátulsó kötéstábla belsején) is van két kéz (esetleg három) írásával néhány későbbi utalás egyes kánonokra, 1704, 1730, 1735. tájáról. Ezek az évszámok valamilyen elszámoláshoz tartoznak, vagy azt jelölik, hogy mikor használta, aki egyes kánonokra

DOI 10.17167/mksz.2020.3.243-247

utalt. Ilyen témákra hivatkoznak a kéziratos jegyzetek, mint az első kéz írásával valamilyen hiányos utalás [... ..] *Ex Lejdenses consultatio – Gönczi Can. XIX*. Itt volt valaha még egy sor írás e fölött, de a használatban megkopott kötet újrakötésekor a körülvágás olvashatatlanná tette. A második kéz írásával öt kánonra (XLIII, L, LXII–LXIII, XCIV) mutat kéziratos jegyzet, és aláhúzások is vannak ezen kánonok szövegében, vagy valamilyen jel a margón. E kánonok a vétkesek feddésére, a káté-oktatásra, az úrvacsorához bocsátásra, a még nem eléggé érett gyermekek úrasztalától tiltására vonatkoznak, és arra, hogy tiszta és érthető kiejtést tanítsanak az iskolamesterek. Azaz (a rövidítéseket jelöletlenül feloldva):

Catechizatio omnibus et singulis Ecclesiarum Ministris injungitur sub poena amotiones ab officio Vide L. pag. 24. – Et quod Pueri, et fatui discernere corpus Domini nescientis ab sacris iis elementis arceri debeant vide signum articuli LXIII. Usus Sacrae Coenae sequent esse debet. Qui ne utentibus satis quem semel nesci, sed non est satis semel vesci. Infidelis sufficit quidem semel renasci; sed non sufficit iuxta propter Christi: Quotiescunque ederitis panem hunc et biberitis poculum hoc &c. – NB Qui qualesve fuit admittendi ad Communionem Sacrae Coenae videatur pag. 30. et sequenti. – In correptione deliquentium observanda regula Artic. 43. – Plus monendo quam minando, plus leuioribus verbis, quam nimis asperis verbis, notis quam verberibus – Pronuntiatio clara ac distincta studiosis imponitur articuli 94. – Vid. § 43. pro De correptione deliquentium.

Végül fölbukkan egy helységnev is:

Conventum est Anno 1704 temporalii ad Szemere.

Vonatkozhat ez az egyházvidék (egyházmegye) prédikátorainak valamilyen ismétlődő egybegyülekezésre. Ugyan melyik Szemerére gondoljunk? Borsodszemere vagy éppen Győrszemere egyaránt lehet, nincs rá módunk, hogy eldöntsük. Az egyes kánonokra utalás mellett seholy vélemény, vagy más munkára, körülményre utalás. Aki tanulmányozta a kötetet ismételtelen, könnyű rátalálás miatt írt le magának ennyit. Használó vagy tulajdonos nevét sem tartalmazza a kötet, sajnálhatjuk. Egyetlen kivétel egy 19. századi, ceruzás kézírás, főiskolai tanulmányai elején járt a munkát forgató főiskolai hallgató, nem pedig tulajdonos, neve: *Székely Ferencz bagoly* (25. lap; recte 26, mert a 24. lapszám kétszer található egymás után). Debrecenben az elsősök titulusa *nem gólya*. Az elülső kötéstábla belsején olvasható a könyvtáros diák kezével a gyarapítás (ajándékozó nélkül, ez azt is jelentheti, hogy a katalogizálatlan könyvek között lappangott már jóval korábban a kis negyedréti kötet):

Liber Scholae Debrecinensi, Signat̄ per Adamum Balog, Bthecarium a. d. III. Octobr. MDCCLLI.

A hátsó kötéstábla belsején két lehúzással érvénytelenített 18. századi és egy 1800 körüli könyvtári jelzet látható, mint a sorozatos ellenőrzés és átrendezés emléke: < *B. XII. 30. A. XII. 41.* > *K. IX. 27.* Az előzőeken pedig az 1820-es évektől (mikorra az 1802-es tűzvész után épült Péchy-féle új épületszárnyban, a korábbtól eltérő rendben felállították a mai könyvtárat) az 1960-as évekig érvényes raktári jelzet: *L 544.* Látható még a címlapon az 1900 táján használatos bélyegző: *Debreceni Ref. Főiskola Könyvtára.* Napjainkban ez TtREK (*Tiszántúli Református Egyházkerületi Nagy-könyvtár*) Rmk 920.

Újabbban, Hegymegi Kiss Áron fordítása után (Kecskemét, 1875) másfél évszázaddal, megjelent Buzogány Dezső új fordítása (*Geleji-kánonok*, Budapest, Kálvin Kiadó, 2019), könyvészeti utalások nélkül (azaz sem a Szabó Károly, sem az RMNy számot nem közli).

Mellékletek

CANONES
ECCLESIASTICI

ex veteribus quæ Hungariensibus, quæ Transylvani-
ensibus, in unum collecti, plerisque tamen aliis
etiam, pro temporis ratione, aucti, ac in
paulò meliorem ordinem redacti.

L. 544.

DEBRECENI REG. FŐISKOLA
KÖNYVTÁRA

Omnia decenter, & ordine fiant. 1. Cor. 14. v. ult.

EXCUSI ALBÆJULIÆ

Typis Celsissimi Principis.

Anno Christi incarnati M. Dc. XLIX.

1. ábra: Címlap.

A C T A
S Y N O D I
N A T I O N A L I S,

ad sopiendas turbas scādaloſè à quibusdam Fratribus in Ec-
clesia, ex imprudentia, excitatas, ab Illuſtriſſimo, Celiſſimo-
que Tranſſylvaniæ Principe, ac magnarum Hungariæ Par-
tium Domino, Dn. GEORGIO RÁKOCI, Szath-
már-Némezinum An. M. DC. XL VI. ad 10. Junij
convocatæ, in certas **CONCLUSIONES** redacta.

Phil. 2. v. 1. 2. 3. 4.

*Si qua conſolatio eſt in Chriſto, ſi quod ſolatium charitatis, ſi qua
communio Spiritûs, ſi qua viſcera, ac miſerationes; explete gaudium
meum, ut idem ſapiatis, eandem charitatem habentes, unanimes,
unum ſentientes; nihil agentes per contentionem, aut per inanem
gloriam, ſed animi ſubmiſſione alij alios ſibi præcellere arbitantes,
nec ſua quiſq; ſpectate, ſed unusquiſq; etiam qua ſunt aliorum.*

Matth. 18. 6. 7.

*Quisquis ſcandalizaverit unum ex parvulis iſtis, qui in me cre-
dunt, præſtiterit ei, ut ſuspendatur mola aſinaria in collo ejus, & de-
mergatur in profundum maris. Va mundo à ſcandalis! Neceſſe
eſt enim ut eveniant ſcandala, veruntamen va homi-
ni illi, per quem ſcandalum evenit!*

A L E C T O .

2. ábra: A második rész kezdete – A, a

4

cordant, adjungere, ac unâ cum iis, explicatiùs aliquantid, in lucem
 emittere; sic de aquis Lectoribus (iniquos enim non moramur) in
 animo persuasi, ut eas aqua boniq, sint consulturi, & si qua etiam
 minus in iis probaverint, censoriâ tamen virgulâ, consideratis circû-
 stantiarum qualitatibus, minimè notaturi, verùm iis non ob-
 stantibus, sanctam nobiscum amicitiam, ac fraternitatē cul-
 turi. Vale, & nos mutuo charitatis affectu prosequere.

Tuus in Christo, Domino communi, conseruus.
 S. K. G.

1. CONCLU.

3. ábra: A második rész ajánlásának vége, záródisszel – a,b

FEKETE CSABA